

Riksantikvarieämbetets allmänna råd om fornlämningar, (2020:1);

KRFS 2020:1

Utkom från trycket den
22 december 2020

beslutade den 7 december 2020

Inledande bestämmelser

I dessa allmänna råd ges rekommendationer om tillämpning av 2 kap. 1 § och 2 kap. 1 a § första stycket kulturmiljölagen (1988:950).

Definitioner

I dessa allmänna råd avses med

Lämningar: bevarade anläggningar, strukturer och andra spår av människors verksamhet ovan och under jord, på land eller i vatten.

Den allmänna definitionen av vad som är en fornlämning i 2 kap. 1 § andra stycket kulturmiljölagen (1988:950) består av tre rekvisit. För de tre rekvisiten används i dessa allmänna råd följande begrepp:

Åldersrekvisitet (lämningar efter människors verksamhet under forna tider)

Bruksrekvisitet (som har tillkommit genom äldre tiders bruk)

Övergivenhetsrekvisitet (som är varaktigt övergivna)

Tillämpning av fornlämningsbegreppet

En lämning utgör en fornlämning om

1. åldersrekvisitet, bruksrekvisitet och övergivenhetsrekvisitet är uppfyllda,
2. lämningen ingår i de uppräknade kategorierna i 2 kap. 1 § andra stycket 1–8 kulturmiljölagen (1988:950) och
3. lämningen kan antas ha tillkommit eller, ifråga om fartyglämning, förlit före 1850 eller
4. den är en lämning efter äldre folklig kult, 2 kap. 1 § tredje stycket kulturmiljölagen (1988:950), som kan antas ha tillkommit före 1850.

En naturbildning utgör en fornlämning om ålderdomliga bruk, sägner eller märkliga historiska minnen är knutna till den.

En lämning utgör också en fornlämning om länsstyrelsen förklarar lämningen för fornlämning enligt 2 kap. 1 a § andra stycket kulturmiljölagen (1988:950).

Åldersrekvisitet är uppfyllt om lämningen är från människors verksamhet under forna tider. Vilken tidsperiod som utgör forna tider beror på vilken typ av lämning det är fråga om varför bedömningen blir olika för olika typer av lämningar. Bedömningen görs utifrån de bruk som lämningen utgör spår efter och när de har upphört att vara allmänt förekommande. Bedömningen är inte beroende av om lämningen tillkommit före 1850.

Bruksrekvisitet är uppfyllt om lämningen har tillkommit i samband med verksamheter, sedvänjor, tekniker eller metoder som inte längre är allmänt förekommande. Musealt eller antikvariskt bruk medför inte att verksamheten, sedvänjan, tekniken eller metoden är allmänt förekommande.

Övergivenhetsrekvisitet är uppfyllt om lämningen varaktigt har upphört att användas för den eller de verksamheter för vilka den från början varit avsedd.

Ålderdomligt bruk är uppfyllt om bruket och den föreställning som är knutet till naturbildningen inte längre är allmänt förekommande.

Äldre i äldre folklig kult är uppfyllt om lämningen har tillkommit i samband med ett bruk och en föreställning som inte längre är allmänt förekommande.

Allmänt förekommande kan avse förekomst nationellt eller regionalt.

Antagande om tillkomsttid

Om lämningen har konstaterats uppfylla åldersrekvisitet, bruksrekvisitet och övergivenhetsrekvisitet samt ingår i en av kategorierna i 2 kap. 1 § kulturmiljölagen (1988:950) eller är en lämning efter äldre folklig kult, 2 kap. 1 § tredje stycket kulturmiljölagen (1988:950) görs därefter en bedömning av om den kan antas ha tillkommit eller, i fråga om fartyglämning, förlist före 1850. Ett antagande om tillkomsttid bör resultera i en uppskattning av när den eller de verksamheter som lämningen är spår efter startade på platsen eller när fartyget förliste.

Om det inte går att göra ett antagande om att en lämning har tillkommit eller, i fråga om fartyglämning, förlist före 1850 bör lämningen inte bedömas som fornlämning. En sådan lämning kan komma ifråga för fornlämningsförklaring enligt 2 kap. 1 a § andra stycket kulturmiljölagen (1988:950).

Antikvarisk bedömning

En antikvarisk bedömning görs för att utreda om en lämning eller naturbildning utgör en fornlämning. Underlag för bedömningen kan utgöras av besiktning och relevant information från

- a) Riksantikvarieämbetets kulturmiljöregister (kulturmiljöregistret),
- b) historiska, topografiska och geologiska kartor,
- c) ortnamn,
- d) kunskapsunderlag framtagna av kommuner, länsstyrelser eller museer samt miljökonsekvensbeskrivningar enligt miljöbalken (1998:808), som kommit till länsstyrelsens kännedom,
- e) resultat från arkeologiska utredningar, förundersökningar och undersökningar,
- f) skriftliga källor och annat arkivmaterial samt
- g) annan information om lämningen som kommit till länsstyrelsens kännedom.

Dokumentation

I ett tillståndsbeslut enligt 2 kap. 7, 8, 12 eller 13 §§ kulturmiljölagen (1988:950) som avser en typ av lämning som kan ha tillkommit eller, i fråga om fartyglämning, förlist antingen före eller efter 1850 bör länsstyrelsen ange hur åldersrekvisitet, bruksrekvisitet och övergivenhetsrekvisitet är uppfyllda samt ange grunderna för antagandet om tillkomsttid.

I samrådsärenden enligt 2 kap. 10 § kulturmiljölagen (1988:950) som avser en typ av lämning som kan ha tillkommit eller, i fråga om fartyglämning, förlit antingen före eller efter 1850 bör länsstyrelsen dokumentera sitt antagande om tillkomsttid.

IKRAFTTRÄDANDEBESTÄMMELSER

Dessa allmänna råd träder i kraft den 1 februari 2021

På Riksantikvarieämbetets vägnar

LARS AMRÉUS

Maria Barkin